

Το 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης στην πλατεία Μητροπόλεως, στην οδό Ματσίνη 1 . Το κτίριο χτίστηκε το 1863 από τον Μιχαήλ Ματσίνη που ήταν Ξανθιώτης καπνέμπορος , ο οποίος ταξίδευε στη Νότια Ρωσία , στην Οδησσό . Ο **Μ. Ματσίνης** ήταν καλός πατριώτης και αγαπούσε τα γράμματα , γι 'αυτό και αφιέρωσε όλη του την περιουσία για την παιδεία της Ξάνθης. Πέθανε λίγα χρόνια μετά την ίδρυση του σχολείου , αφήνοντας όλη του την περιουσία κινητή και ακίνητη για την λειτουργία και συντήρηση του σχολείου . Αργότερα ονομάστηκε ευεργέτης της πόλεως για την προσφορά του αυτή . Το σχολείο αυτό ονομαζόταν Ματσίνειος Σχολή¹⁵ και λειτουργούσε ως πανδιδακτήριο . Άλλοτε σαν αρρεναγωγείο και άλλοτε σαν παρθεναγωγείο .

Η **Ματσίνειος Σχολή** έπινε όλο το χώρο και του 1ου Δημοτικού Σχολείου αλλά και του οικοπέδου που είναι σήμερα η αυλή του σχολείου . Εκεί ήταν το Γυμνάσιο , το οποίο όμως κατεδαφίστηκε ως ετοιμόρροπο την άνοιξη του 1972 , αφού κρίθηκε κατεδαφιστέο από τον τότε διευθυντή του σχολείου . Με την κατεδάφιση αυτή διαπράχθηκε ένα έγκλημα στην ιστορία της παλιάς πόλης της Ξάνθης . Πολλοί φημίζονται¹⁶ ότι ήταν οι λόγοι για τους οποίους κρίθηκε κατεδαφιστέο το κτίριο ...σίγουρο πάντως είναι πως δεν υπήρξαν κτιριολογικά αίτια ! Ίσως κάποιοι πλούσιοι γείτονες είχαν συμφέρον να ελευθερωθεί το οικόπεδο για να προβληθεί το σπίτι τους , ή ίσως πάλι κάποιοι άλλοι θέλανε ένα γυμνάσιο για τα παιδιά τους πιο κοντά στον τόπο κατοικίας τους στην καινούργια πόλη και βρήκαν τον τρόπο για να πέσουν την πολιτεία να κτίσει καινούργιο κρίνοντας ως κατεδαφιστέο το παλιό. Εντούτοις το κτίριο ήταν σε άριστη κατάσταση και χρησιμοποιήσιμο. Σε έντονες διαμαρτυρίες , άκαρπες όμως , είχε προβεί πολιτιστικό σωματείο, που ταυτόχρονα πρότεινε να δημιουργηθεί στο μνημείο αυτό , ιστορικό μουσείο.

¹⁵ Δεκαπέντε μήνες μιας πόλης- Ξάνθη, σελ. 42

¹⁶ Γεωργαντζής Πέτρος

Το 1^ο Δημοτικό Σχολείο γνώρισε πολλές λειτουργίες κατά περιόδους .Στην περίοδο 1863 – 1903 λειτούργησε ως **Παρθεναγωγείο** . Το 1903 πάρθηκε από τους απογόνους του Ματσίνη για να λειτουργήσει ως **Δημοτικό** . Στην βουλγαρική Κατοχή λειτούργησε ως **Τεχνική Σχολή** . Αργότερα στεγάστηκε **στρατός** . Το κτίριο υπέστη υλικές φθορές από τους Βούλγαρους , οι οποίοι γκρέμισαν λίγο τους τοίχους και πήραν τα κάγκελα των παραθύρων . Από το 1922 λειτούργησε και πάλι ως **Δημοτικό Σχολείο** . Το 1972 γκρεμίστηκε το Γυμνάσιο το οποίο στεγαζόταν στην αυλή του 1^{ου} Δημοτικού¹⁷ .

Το Γυμνάσιο Ξάνθης ήταν μικτό εξατάξιο και το μοναδικό στο Νομό της Ξάνθης . Το 1940 είχε νομοθετηθεί σε οκτατάξιο , δηλαδή είχε μαθητές από την Πέμπτη δημοτικού σχολείου και μετά . Οι μαθητές από τα χωριά του νομού νοίκιαζαν δωμάτια στην Ξάνθη και έμεναν στην πόλη , γιατί δεν υπήρχαν μέσα μεταφοράς για καθημερινή μετακίνηση . Μόνο το εξατάξιο γυμνάσιο είχε περίπου τριακόσιους τριάντα πέντε (335) μαθητές . Αν προσθέσουμε σε αυτούς και όσους φοιτούσαν με την καινούργια μορφή του οκτατάξιου έχουμε ένα σύνολο 460 μαθητών . Ποιος ο αριθμός των καθηγητών ; Ο Γυμνασιάρχης Γ.Τζινιέρης , φιλόλογος , άλλοι έξι φιλόλογοι , δύο μαθηματικοί , δύο φυσικοί , δύο γυμναστές , ένας θεολόγος , ένας μουσικός , ένας γαλλικών , ένας τεχνικών . Σύνολο δέκα επτά καθηγητές¹⁸ .

¹⁷ Παιδικές φωνές, Νοέμβρης 1991

Το κτίριο του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ξάνθης κατατάσσεται στον πρώιμο νεοκλασικισμό. Ο κτιριακός όγκος του είναι απλός ορθογωνικός με επίπεδες όψεις, διάτρητες από δυο σειρές ανοιγμάτων. Μορφολογικά χαρακτηριστικά του αποτελούν η συμμετρία στην οργάνωση της όψης και της κάτοψης, η αξονική προσπέλαση, το αυστηρό γεωμετρικό περίγραμμα, το ικανό ύψος, η τετράριχτη στέγη με τα κεραμίδια, το στηθαίο που αποκρύπτει την απόληξη της και δημιουργεί ένα είδος υδροροής για την προστασία από τα νερά της βροχής και οι περίτεχνες σιδεριές στα μπαλκονάκια, στα παράθυρα και τα κιγκλιδώματα του μαντρότοιχου. Χαρακτηριστικό είναι ότι το κτίριο δεν παρουσιάζει στην μπροστινή όψη κανένα σπάσιμο, όπως συνηθιζόταν στα αλλά νεοκλασικιστικά κτίρια με στόχο τον τονισμό της κεντρικής εισόδου.

Ως προς την κατασκευή του το κτίριο είναι όλο λιθόκτιστο και επιχρισμένο με ασβεστοκονίαμα. Το σχολείο είναι διατεταγμένο σε τρία επίπεδα: ημιυπόγειο, υπερυψωμένο ισόγειο και όροφος. Η είσοδος σήμερα γίνεται από την πλατεία Μητροπόλεως από το ημιυπόγειο, ενώ η κεντρική είσοδος στο ισόγειο από την οδό Ματσίνη μένει κλειδωμένη γιατί δεν εξυπηρετεί τη λειτουργία του σχολείου. Την σύνδεση με τους ορόφους επιτυγχάνουν δυο ξύλινες εσωτερικές σκάλες. Τα κουφώματα, όπως και τα πατώματα είναι επίσης ξύλινα.

¹⁸ Βαρταλαμίδι- με κείμενα για τον πολιτισμό της Ξάνθης, σελ. 404

Στο ισόγειο βρίσκονται το γραφείο των δασκάλων και το γραφείο του διευθυντή με δικό τους wc, μία αίθουσα τελετών με αυλαία και μια αίθουσα διδασκαλίας . Οι χώροι χωρίζονται αξονικά με διάδρομο σε σχήμα T . Στον όροφο υπάρχουν άλλες έξι αίθουσες διδασκαλίας , οι οποίες επίσης χωρίζονται αξονικά με διάδρομο στη μέση . Η κάτω αίθουσα διδασκαλίας στο ημιυπόγειο φιλοξενούσε άλλοτε το νηπιαγωγείο της πόλης . Το 1992 έγινε γενική επισκευή – αποκατάσταση στο κτίριο. Τότε διαμορφώθηκαν και οι χώροι στο υπόγειο , ένα κυλικείο , τουαλέτες, το λεβητοστάσιο , αποθήκες και αίθουσες εργαστηρίων . Χαρακτηριστικό του υπόγειου είναι το δαιδαλώδες και μυστηριακό ύφος του.

Η αυλή του σχολείου είναι 512 τ.μ. και από το 1944 διαθέτει γήπεδο του μπάσκετ και του βόλεϊ . Στην ίδια αυλή είναι χτισμένο και το 1^ο Νηπιαγωγείο . Το παλιό Νηπιαγωγείο Στάλιου χτισμένο από τον Π.Στάλιο , έναν από τους μεγαλύτερους καπνέμπορους και οικονομικά ισχυρούς πολίτες της Ξάνθης με αξιόλογη κοινωνική και πολιτική δράση , βρίσκεται στο ίδιο οικοδομικό τετράγωνο , πίσω από το καινούργιο νηπιαγωγείο και συγκεκριμένα στην οδό Αντίκας 18^Α και Ματσίνη . Χτίστηκε το 1881 , λίγα χρόνια μετά την ίδρυση της Ματσίνειου Σχολής και συνδέεται άμεσα με την ιστορική¹⁹ εξέλιξη του αναφερόμενου κτιρίου .

¹⁹ Θρακικά χρονικά Νο 31, σελ. 15